

F

ISSN-1998-9962

№ 1

Yanvar-mart, 2017

22757

Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi

Kitabşünaslıq

Kitab nəşri problemləri

Kitabçılıq işi

Redaktə məsələləri

Mətnşünaslıq

7

4m

Bahar İSGƏNDƏROVA
ADMİU-nun Kulturologiya
fakültəsinin II kurs magistrı

KİTABXANA İŞİ QURUCULUĞUNDA HEYDƏR ƏLİYEVİN ROLU

Açar sözlər: Heydər Əliyev, kitab, kitabxana, Bakı Dövlət Universiteti, Mərkəzi Elmi Kitabxana, Milli Kitabxana

Ключевые слова: Гейдар Алиев, книги, библиотеки, Бакинский hazır национальная библиотека
Key Words: Heyder Aliyev, book, library, Baku State University, Central Scientific Library, National Library

Azərbaycanın dahi oğlu, zəmanəmizin qüdrətli şəxsiyyətlərindən biri olan Heydər Əliyev vətənin, xalqın inkişaf naminə 30 ildən çox misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Ölkənin ən ağır günlərində ona rəhbərlik edən, zəngin mədəniyyəti, böyük tarixi keçmişi olan Azərbaycanı bir dövlət kimi zamanın ağır və sərt sarsıntılarından parçalanıb, məhv olmaqdan qoruyan lider dünya dövlətləri, demokratik cəmiyyətlər tərəfindən rəğbətlə qarşılanmış və yüksək dəyərləndirilmişdir.

XX əsrin 70-ci illərinin əvvəllərindən mədəniyyətimizin inkişafında Heydər Əliyev mərhələsi başlamış və bu gün də davam etməkdədir. Həmin illərdə geniş mədəniyyət müəssisələrinin yaradılması və təşəkkülü, mədəniyyət ocaqları üçün çoxsaylı möhtəşəm binaların tikdirilməsi ənənəsi də məhz ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü və birbaşa dəstəyi ilə gerçəkləşmişdir. Ulu öndər mədəniyyətin inkişafına, mədəni sərvətlərimizin mühafizə olunub gələcək nəsillərə çatdırılmasına xüsusi qayğı göstərirdi. Bu müdrik şəxs Azərbaycanda kitabxana işinin inkişafına da öz dəyərli töhfələrini vermişdir.

Kitabxana elə bir məkan, elə bir informasiya mənbəyidir ki, burada baş verənlər cəmiyyətin tarixi yaddaşına müsbət və mənfi mənada həmişə təsir göstərir.

Bəzən kitabxanalar mümkünsüzü mümkün edir: ən qədim, ən nadir əlyazmanı, abidəni minilliyin dərinliklərindən, təsəvvür etmədiyimiz şəraitlərdən qopararaq, qoruya-qoruya bu günümüzə gətirib çıxarır. Bəzən də, minilliklər boyu kitabxanaya toplananlar bir anın içində külə də dönür [3, s.8].

Məlumdur ki, Azərbaycanda kitabxana quruculuğunun genişlənməsi, intensiv prosesə çevrilməsi və təbliği problemləri də 1970-ci illərin əvvəllərindən başlayaraq böyük vüsət almışdır. Buna əyani sübut olaraq bir sıra şəhərlərdə, rayon mərkəzlərində yeni kitabxana binalarının tikilməsi, respublika kitabxana şəbəkəsinin sürətli inkişafı, kitabxanaçı kadrların hazırlanması üçün səmərəli tədbirlərin həyata keçirilməsi, kitabxanaların maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi və s. kimi faydalı işlər həyata keçirilmişdir.

Ölkəmizdə yüksək ixtisaslı kitabxanaçı kadrların hazırlanmasında H.Əliyevin xidmətləri əvəzənməzdir. O, respublikada rəhbərliyə gəldikdən sonra 1960-cı illərdə ləğv edilmiş kitabxanaları bərpa etmək, yeni kitabxanalar açmaqla yanaşı, yüksək ixtisaslı kitabxanaçı kadrların yetişdirilməsi işinə də xüsusi diqqət ayırmağa başladı. Azərbaycanın kənd rayonlarında yüksək ixtisaslı kadrların olmamasına diqqət ayıran H.Əliyev qısa bir zaman içərisində Bakı Dövlət

Universitetində fəaliyyət göstərən Kitabxanaçılıq fakültəsinin genişləndirilməsi, onun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, qəbulun artırılması üçün xüsusi göstəriş verdi. Bu tədbir 1970-ci illərdə davam etdiyindən Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi Azərbaycanın kənd rayonları üçün xeyli miqdarda kadr hazırlamağa müvəffəq oldu. Beləliklə, bu addımlarla bütün rayon kitabxanalarını, həmçinin böyük kənd kitabxanalarını ali təhsilli kitabxanaçı kadrlarla təmin etmək mümkün oldu. Bütün bunlar kitabxana işinə H.Əliyev qayğısının böyük nəticəsi idi [8, s.50].

Ümummilli lider Heydər Əliyev ömrünün uzun illərini xalqının, millətinin azad, firavan, alnıaçıq keçmiş, bugünü, gələcəyi təmiz yaşaması uğrunda mübarizəyə həsr etdiyi kimi, gənclik illərini də təhsilə, elmə, mütaliyəyə sərf etmişdi. Onun kitaba, kitabxanaya, mütaliyəyə olan həvəsi və hörməti də məhz buradan qaynaqlanıb. Heydər Əliyev hələ Naxçıvanda Pedaqoji Texnikumda təhsil alarkən onda kitaba olan maraq hədsiz dərəcədə güclü olduğundan müəllimləri daim onunla fəxr edir, onun zəkasına, yadda saxlama qabiliyyətinə heyran qaldıklarını gizlətmirdilər. Həmin zamanlar Heydər Əliyevə dərs demiş, çox hörmətli müəllim Lətif Hüseynzadə o illəri belə xatırlayaraq deyirdi: “.....Naxçıvanda bir kitabxana var idi. Orada çox zəngin ədəbiyyat cəmləmişdi. Əlirza kişidən soruşanda ki, Heydər nə edir, deyirdi ki, bütün günü kitabxanada olur”. O, hər sahədə fərqlənirdi. Bədii qiraət müsabiqələrində, idman yarışlarında birinci olurdu [3, s.13].

Azərbaycanda kitabxana işinin hüquqi bazasını formalaşdıran, şəxsi kitabxanasından milli kitabxanaya kitab hədiyyə edən, kitabxana işi haqqında ən doğru fikri söyləməklə yaddaşımızda kitabxana anlayışının yeni milli tərifi

formalaşdıran, 70 illik Sovet imperiyasının siyasi mənəşindən çıxdıqdan sonra dilimizə əvvəlki statusunu qaytaran və bu statusa kitabxanalarımızın fondunu zənginləşdirəcək latın qrafikalı əlifba ilə milyonlarla ədəbiyyatın çapına təkan verən Prezident Heydər Əliyev olmuşdur.

Heydər Əliyev daim kitabxana işini diqqət mərkəzində saxlamış və vaxtının az olmasına baxmayaraq vaxtaşırı kitabxana ictimaiyyəti ilə görüşməyə, onların problemləri və qayğıları ilə bölüşməyə də vaxt ayırmışdır. Tarixi bir fakta nazə salaq: “....1975-ci ildə uzun müddət Sabunçu rayonunun deputatı olmuş ümummilli lider Heydər Əliyev 1904-cü ildə yaradılmış və M. Şəhriyarın adını daşıyan uşaq kitabxanasına gəlmiş, kitabxananın nəşri ilə yaxından maraqlanmış, kitabxanaya üzv olunmuşdur. Bir neçə il öncə 100 illiyini qeyd edən kitabxana kollektivinin qərarı ilə böyük öndər Heydər Əliyevə “Fəxri oxucu” adı verilmişdir”. Milli-mənəvi dəyərlərimizin, çoxəsrlik mədəniyyətimizin, zəngin ədəbiyyat və incəsənətimizin, ümumiyyətlə, çoxsahəli elmimizin qayğıkeş hamisi ümummilli lider Heydər Əliyevin insan fəaliyyətinin bütün sahələrinə, o cümlədən elm və mədəniyyətə göstərdiyi qayğı və diqqəti də danılmaz həqiqətdir [3, s.14].

Bildiyimiz kimi, müasir Azərbaycan tarixinin böyük bir dövrünü əhatə edən 1970-80-ci illər ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatın bütün sahələrindəki dirçəliş xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olmuşdur. Onun elmin, mədəniyyətin, iqtisadiyyatın, təhsilin inkişafı, təhsilin məzmununun zənginləşdirilməsi, praktik təsir gücünün artırılması ilə bağlı əvəzsiz bənzəri olmayan ideyaları ölkəmizə rəhbərliyinin hər iki dövründə öz bəhrələrini göstərmişdir. Bu müdrik şəxsiyyətin müəllifi olduğu ideyalar arasında milli mədəniyyətimizin ayrılmaz qolu olan kitabxanaların inkişafı da xüsusi

əhəmiyyətə malikdir. Ulu öndərin fikrincə, “Kitabxana xalq, millət üçün, cəmiyyət üçün müqəddəs bir yer, mənəviyyat, bilik, zəka mənbəyidir. Ona görə də kitabxanalara daim hörmət xalqımızın mədəniyyətini nümayiş etdirən amillərdən biridir”.

Ümummilli lider Heydər Əliyev kitabxanalara verdiyi bu qiymətlə yanaşı, Azərbaycan Dövlət Kitabxanasına gələrək öz şəxsi kitabxanasından buraya 400 ədəd ədəbiyyat bağışlamış və “zənnimcə, gələcəkdə bu təşəbbüs davam edə bilər” demişdi.

Onun bu xeyirxah addımı tez bir zamanda yayılmış və ayrı-ayrı elmi müəssisələr, nəşriyyatlar, müxtəlif sahələrdə çalışan alimlərimiz və mədəniyyət xadimlərimiz möhtərəm Heydər Əliyevin səsinə səs vermişdir. Bu məqsədlə, məsələn, xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə çoxcildlik əsərlərini, Elçin Əfəndiyev özünün kitablarını və yazıçı dramaturq İlyas Əfəndiyev külliyyatının son nəşrlərini, yazıçı-dramaturq Anar mərhum Rəsul Rzanın 5 cildlik “Seçilmiş əsərlər”ini, R.Rzanın dünya ədəbiyyatından tərcümələrini, “Rəsul Rza xatirələr işığında” və s. kitablarını, şair-publisist Sabir Rüstəmxanlı özünün müxtəlif illərdə çapdan çıxmış “Zaman məndən keçir”, “Bu sənin xalqındır”, “Atamın ruhu”, “Xətai yurdu”, “Ömür kitabı” da daxil olmaqla 80-ə qədər kitabını, sevimli şairimiz Məmməd Araz əsərlərinin son nəşrlərini, professor Nizami Cəfərov “Azərbaycanşünaslığa giriş” kitabını və rəhbərlik etdiyi Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin əməkdaşlarının çap məhsullarını hədiyyə kimi Mərkəzi Elmi Kitabxanaya təqdim etmişlər. Belə ki, hazırda Mərkəzi Elmi Kitabxananın komplektləşdirilməsi məhz prezident təşəbbüsünə qoşulan, onun çağırışına səs verən təşkilatların, ayrı-ayrı fərdlərin köməyi sayəsində həyata keçirilib, genişləndirilir [3, s.2].

Kitabçılıq işi ilə bağlı xalqın böyük oğlu Heydər Əliyev həmçinin bir sıra dövlət əhəmiyyətli qanun və fərmanlar vermiş, 1996-cı ildə “Azərbaycan Respublikasında kitabxana işinin vəziyyəti və onu yaxşılaşdırmaq tədbirləri haqqında” qərar, 1998-ci ildə “Kitabxana işi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmiş, həmin qanunun tətbiqi ilə bağlı ulu öndər 12 mart 1999-cu il tarixində fərman imzalamışdır. Ulu öndərin sözügedən qanunun tətbiqi ilə əlaqədar imzaladığı 1999-cu il 12 mart tarixli fərmanın ən mühüm cəhətlərindən biri odur ki, burada Azərbaycan xalqının uzun illərdən bəri yaradıb formalaşdırdığı kitabxana işinə çox yüksək qiymət verilmişdir. Bu fərman vasitəsilə kitabxanaların inkişafına tarixi bir nəzər salınmış, ölkə kitabxanalarının tutduğu mühüm yer müəyyənləşdirilmiş, kitabxanaların dünya informasiya məkanına daxil olmasının təmin edilməsi, maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi məqsədilə müvafiq qurumlara konkret tapşırıqlar verilmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin müstəqil milli ənənələrə, ümumbəşəri dəyərlərə, dünya standartlarına malik təhsil sisteminin formalaşdırılması istiqamətində həyata keçirdiyi siyasət bu gün ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurla davam etdirilir. Müxtəlif illərdə milli-mənəvi sərvətimiz olan kitabxanalar və onların zənginləşdirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev də çox dəyərli qərarlar qəbul etmiş, sərəncamlar imzalamışdır. Belə dəyərli sənədlərdən: Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının nəşri, Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi, dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrinin əsərlərinin Azərbaycan dilində nəşr edilməsi, Azərbaycan ədəbiyyatının virtual kitabxanasının yaradılması, Azərbaycanda kitabxana fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında

imzaladığı qərar və sərəncamları göstərə bilirik. Şübhəsiz ki, bu qərar və sərəncamlar xalqın maddi-mənəvi sərvətlərinin, milli irsinin toplayıcısı, qoruyucusu olan kitabxanaların fəaliyyətində mühüm rol oynayır. Bütün bunlar milli-mənəvi irsimiz olan kitabxanalarımızın zəngin mütərəqqi ənənələrə, ümumbəşəri dəyərlərə, beynəlxalq təcrübəyə əsaslanaraq inkişaf etməsinə bir daha əsas verir.

Ulu öndər H.Əliyevin ideyalarını layiqincə davam və inkişaf etdirən Prezident

İlham Əliyevin ölkədə kitabxana işinə qayğısından danışıraq vurğulamaq olar ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev bu ənənəyə sadıq qalaraq, milli ədəbiyyatımızın ən sanballı yazılı nümunələrinin, milli dəyərlərimizi əks etdirən kitabların latın qrafikası ilə nəşr olunması barədə fərman imzaladı, kitabxanaların fəaliyyətini yaxşılaşdırmaq üçün sərəncam verdi, Mərkəzi Elmi Kitabxananın binasının təməlini qoydu.

Ədəbiyyat

1. Axundova E. Heydər Əliyev: Şəxsiyyət və zaman: 1923-1969. Bakı: Ozan, 2007, 352s.
2. Dil və ədəbiyyat// Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal, № 1(93). Bakı, 2015.
3. Əliyeva Kəngərli A. Milli-mənəvi dəyərlərimiz: yarananlar və yaşadanlar. Bakı: Proqres, 2012, 582s.
4. Heydər Əliyev. 2 cildə. I cild. Bakı: Turxan NPB, 2013, 500s.
5. Heydər Əliyevin dil siyasəti (rəsmi sənədlər). Bakı: Şirvanəşr, 2009, 136s.
6. Hüseynli B. H-95: Heydər Əliyev: Yaşanan və yaşadan ömür (Publisistik düşüncələr). Bakı: Azərnəşr, 2008, 236s.
7. Hüseynova İ. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu. Bakı: Təhsil, 2004, 475s.
8. Xələfov A. Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi. Bakı: Azərnəşr, 2006, 312 s.
9. Rüstəmli A.H. Müdriklik mücəssəməsi. Bakı: Elm və təhsil, 2014, 496 s.
10. Ulu öndər Heydər Əliyevin kitab və kitab nəşri haqında müdrik fikirləri. Bakı: Mütərcim, 2016, 71s.

Бахар Искендерова

РЕЗЮМЕ

Роль Гейдара Алиева в создании библиотечной работы

В статье написана о указе и законе Национальный лидера Азербайджана Гейдар Алиева, нормативные акты для развития библиотек в советское время. Кроме того, в 70-е годы, расширение сетей книг и библиотек, библиотекарь. обучение развитие персонала, обогащение библиотечных фондов, необходимых для покрытия литературы.

Bahar Igandarova

SUMMARY

Heydar Aliyev's role in the creating of the library work

The article deals with the great lider, genius personality of Azerbaijan Republic Heyder Aliyev's giving laws and decrees for developing libraries in Soviet Period. It also encloses expanding book and library networks, preparing librarian personnals, enriching library funds with necessary books and so on in the early seventies years.

Rəyçilər: dos. N.Mehrəliyeva, dos. R.Süleymanov